

Хууль, эрх зүйн мэдээлэл #8

2026 оны 10-р сар

Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт орж “Хиймэл оюун ухаан бүхий систем”-ийн зарим зохицуулалтыг хуульчилаа

2026 оны 7 дугаар сарын 3-ны өдөр Монгол Улсын их хурлаас Эдийн засгийн эрх чөлөөний тухай хуулийг баталсантай холбогдуулан нийт 91 хуульд нэмэлт өөрчлөлт орсон байдаг. Бид үүнээс бизнесийн байгууллагуудад ач холбогдол бүхий өөрчлөлтүүдийн талаар цуврал “Хууль, эрх зүйн мэдээлэл” бэлтгэн хүргэж буй билээ. Та өмнөх дугаартай үг холбоосоор орж танилцах боломжтой. Энэ удаагийн дугаараар Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хууль (2021) (“НМИТБТХ”)-д орсон дараах хоёр гол нэмэлт өөрчлөлтүүдийг онцоллоо.

1 НМИТБТХ-д “Хиймэл оюун бүхий систем”-ийн тодорхойлолтыг анхлан тусгасан ба нийтийн мэдээлэл хариуцагчид хиймэл оюун ухаан бүхий систем ашиглах тохиолдолд тавигдах хууль, эрх зүйн шаардлагыг тодорхойлсон.

2 “Цахим бизнес эрхлэгч” гэх шинэ ойлголтыг НМИТБТХ-д анхлан тусгасан бөгөөд цахим бизнес эрхлэгчийг бүртгэх асуудлыг зохицуулсан.

Дээрх нэмэлт өөрчлөлтүүдийн дэлгэрүүлэн авч үзвэл:

1. НМИТБТХ-аар Хиймэл оюун ухааны асуудлыг зохицуулсан хүрээ

Хуулийн 4.1.10-р зүйлд “Хиймэл оюун бүхий систем” гэж өгөгдөл, алгоритм, загвар, дүрэмд үндэслэн мэдээлэл боловсруулж, тодорхой зорилгын хүрээнд таамаглал, зөвлөмж, дүгнэлт, агуулга болон шийдвэрийн төсөл зэрэг үр дүн үүсгэх чадвартай, бие даасан ажиллагааны тодорхой түвшин бүхий мэдээллийн системийг ойлгохоор тусгажээ.

Нийтийн мэдээлэл хариуцагч* гэж тус хуулийн 6 дугаар зүйлд заасны дагуу:

1. төрийн байгууллага;
2. төрийн болон орон нутгийн өмчит, төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хувийн эрх зүйн хуулийн этгээд;
3. хууль, эсхүл гэрээний үндсэн дээр төрийн байгууллагын тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгэж байгаа этгээд;
4. олон нийтийн радио, телевиз;
5. улс төрийн нам хамаарна.

Цаашлаад хуулиар Нийтийн мэдээлэл хариуцагчдад* хиймэл оюун ухаан бүхий систем ашиглахыг зөвшөөрч, ингэхдээ дараах шаардлагыг хангаж байхаар заасан байна. Үүнд:

- Хиймэл оюун бүхий системийн боловсруулалтын үр дүнг хүн баталгаажуулах боломжтой байх;
- Хиймэл оюун бүхий системийн боловсруулалт, ашигласан мэдээллийн эх сурвалж, гаралтын бүртгэл, хандалтын түүхийг хадгалах боломжтой байх;
- Хиймэл оюун бүхий системийн үр дүн нь хүн, хуулийн этгээдийг ялгаварлан гадуурхахгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлсэн байх;
- Хиймэл оюун бүхий системийн боловсруулалт алдаатай, дутуу, зөрүүтэй мэдээлэлд үндэслэсэн бол дахин боловсруулалт хийх боломжтой байх.

Мөн нийтийн мэдээлэл хариуцагчид хиймэл оюун бүхий систем ашиглахтай нь холбогдуулан дараах үүргүүдийг хүлээлгэжээ. Үүнд:

- Хүн, хуулийн этгээдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд нөлөөлөх шийдвэр гаргахад хиймэл оюун бүхий систем ашиглах, автоматжуулсан шийдвэр гаргах бол тухайн шийдвэрийг заавал эрх бүхий албан тушаалтан хянаж, баталгаажуулах;
- Хиймэл оюун бүхий системийг ашиглан зөвлөмж, дүгнэлт, хариу, тайлан, шийдвэр гаргах тохиолдолд баримт бичигт тус системийг ашигласан талаарх тэмдэглэгээ оруулах.

Өмнөх хэсэгт дурдсанчлан, дээрх шаардлагууд нь зөвхөн НМИТБТХ-ийн 6 дугаар зүйлд заасан “нийтийн мэдээлэл хариуцагч”-д хамаарна. Иймд эдгээр зохицуулалт нь хувийн хэвшлийн бизнесийн байгууллагуудад шууд үүрэг хүлээлгэхгүй боловч хиймэл оюун ухааныг үйл ажиллагаандаа ашиглах, нэвтрүүлэхтэй нь холбоотой жишиг зохицуулалтын ач холбогдолтой гэж үзэж болохоор байна.

Гэхдээ бизнесийн байгууллагуудын хувьд Хүний хувийн мэдээллийг хамгаалах тухай хууль (2021)-ийн шаардлагыг анхаарах нь зүйтэй. Тодруулбал, мэдээлэл хариуцагч нь хүний оролцоогүйгээр мэдээлэл цуглуулах, боловсруулах технологи ашиглан хуульд заасан тодорхой төрлийн шийдвэр гаргаж байгаа тохиолдолд үнэлгээ хийлгэх зэрэг тодорхой үүргүүдийг хүлээсэн байдгийг анхаараарай.

2. НМИТБТХ-д тусгагдсан “Цахим бизнес эрхлэгч”-ийн тухай

Уг нэмэлт өөрчлөлөөр мөн Цахим бизнес эрхлэгч гэх шинэ ойлголтыг нэвтрүүлсэн байна.

“Цахим бизнес эрхлэгч” гэж **Монгол Улсад биечлэн оршин суухгүйгээр** Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу цахим хэлбэрээр аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх, төрийн үйлчилгээ авах зорилгоор зохих журмын дагуу бүртгүүлсэн **гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнийг** ойлгохоор заажээ.

Тус хуульд цахим бизнес эрхлэгч нь чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ төрийн цахим үйлчилгээ болон танилт, нэвтрэлтийн системийг ашиглаж болохоор зохицуулсан. Түүнчлэн цахим бизнес эрхлэгчид давхардахгүй бүртгэлийн дугаар олгох бөгөөд бүртгэлийг хөтлөх, бүртгэлийн дугаар олгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох журмыг Засгийн газар батлахаар тусгажээ.

Гэвч одоогийн байдлаар дээрх зохицуулалтаас өөрөөр “Цахим бизнес эрхлэгч” гэсэн нэр томъёог ашигласан хууль тогтоомж, дүрэм журам байхгүй байна. Иймд гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн ямар нөхцөлд төрийн цахим үйлчилгээний нэгдсэн системд цахим бизнес эрхлэгчээр бүртгүүлэх шаардлагатай болох, түүнчлэн тухайн бүртгэл болон олгогдох давхцахгүй бүртгэлийн дугаарын эрх зүйн ач холбогдол, тэдгээрээс үүсэх эрх, үүргийн талаар одоогоор төдийлөн тодорхойгүй байна.

РwC-ийн Хуулийн үйлчилгээний баг нь хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах болон хиймэл оюун ухааны хэрэглээтэй холбоотой хууль эрх зүйн зөвлөгөө, сургалтыг бизнесийн байгууллагуудад амжилттай үзүүлж ирсэн туршлагатай. Энэ чиглэлээр зөвлөх үйлчилгээ авах сонирхолтой бол **бидэнтэй холбогдоно уу.**

Холбоо барих:

Абдулхамид Муминов

Партнер
Татвар, Хуулийн үйлчилгээ
abdulkhamid.m.muminov@pwc.com

Батзулын Амарбат

Менежер
Татвар, Хуулийн үйлчилгээ
amarbat.batzul@pwc.com

Рагчаахүүгийн Мөнхжаргал

Ахлах менежер
Татвар, Хуулийн үйлчилгээ
munkhjargal.ragchaakhuu@pwc.com

Өмгөөллийн

**ПрайсуотэрхаусКүүпэрс
Легал ХХН**

Сентрал Тауэр, 6 давхар
601 тоот, Улаанбаатар
14200, Монгол улс
Утас : + 976 70009089
www.pwc.com/mn

www.pwc.com/mn

Энэхүү мэдээллийг Өмгөөллийн ПрайсуотэрхаусКүүпэрс Легал ХХН бэлтгэсэн болно. Энд дурдсан мэдээлэл нь зөвхөн ерөнхий мэдээлэл өгөх зорилготой бөгөөд хуулийн зөвлөгөө биш юм. Аливаа үйлдэл (эс үйлдэхүй) хийхээс өмнө уншигч та өөрийн нөхцөл байдалд тохирсон мэргэжлийн зөвлөгөө авах нь зүйтэй. Энэ мэдээлэлд үндэслэн хийсэн үйлдэл, эс үйлдэхүйн хувьд бид аливаа хариуцлага хүлээхгүй болно.

© 2026 Бүх эрх нь хамгаалагдсан. Энэхүү мэдээлэлд дурдагдсан “PwC” нь PricewaterhouseCoopers International Limited (PwCIL)-ийн гишүүн байгууллага болох Өмгөөллийн ПрайсуотэрхаусКүүпэрс Легал ХХН-ийг илэрхийлнэ.